

Presenta de sa bidda

Bonàrcadu est unu comunu sardu de prus o mancu 1.650 bividores chi s'agatat in sa regione istòrica de su Montiferru, in sa provìzia de Oristanis.

Su topònimu "Bonàrcadu" benet de su nùmene "**Bonacatu**", chi est sa primu titoladura de sa crèsia manna a sa Madonna chi in greco si narriat "Panákhrantos", est a nàrrese "Immaculada".

Sa terra vulcànica de su logu est rica e sa presèntzia de abba meda at permìtiu chi custa zona fessit populada zae de s'antichidade, comente tistimonzant totu sos **nuraghes** chi s'agatant in su sartu de sa bidda.

Nuraghes meda si podent iscovèrrere a tretu de s'istrada chi andat a Paille: *Tziligherto, Serra Cràstula, Scovera, Campu Scudu, Sas Losas e Livandru*. A prus de custos monumentos archeològicos in su territòriu si pesant fintzas una pariga de **tombas de sos gigantes** acontzadas e torradas a impreare a diversa manera in s'edade de mesu.

Sa presèntzia de **sos romanos** dda tistimonzat su chi ant agatau cun sos tribàglios de assentadura de su Santuàriu de N.S. de Bonacatu, est a nàrrere unu tretu de paimentu a mosàicu chi si faghet a cumprèndere ca sa fàbrica de su Santuàriu si podet presùmere a ziru de su V sèculu a pustis de Zesus Cristu.

Importàtzia manna tenet **s'architettura relizosa** de sa bidda, est a nàrrere totu su compressu de Santa Maria de

Bonacatu chi est formau de tres fràigos: su Santuàriu de Nostra Sennora de Bonacatu, sa crèsia de Santa Maria e sas ruinas de su Monasteru camaldolesu.

Innoghe zae de tempus meda su 18, 19 e 20 de cabudanne s'afestat sa **Madonna de Bonacatu** e zente meda acudit po pigare parte a sas funtziones relizosas, a sas professiones e a sa festa tzivile

Sa **Crèsia de Santa Maria de Bonacatu** est un'esèmpiu de importàntzia manna de s'istile romànicu in Sardigna. Est una crèsia importante siat po sa mannesa chi tenet siat po s'istòria sua. Ischideus de sa fàbrica cosa sua de su **Condaghe de Santa Maria de Bonacatu** in ue si podet lèzere ca su Zùighe arboresu Costantinu I de Lacon Gunale, cara a su 1110, aiat crèfiu pesare unu monasteru camaldolesu assotziau cun sa badia pisana de Santu Zeno.

Un'atru paperi documentat ca sa crèsia noa dd'aiant cunsacrada a Santa Maria in su 1146/47.

Sa crèsia, comente dda bideus oe, est su chi resurtat de tempos diversos de fabricadura, difatis atras acontzaduras si podent datare intra su 1242 e su 1268. In su XVIII sèculu aiant fatu atos tribàglios de ammanniu de sa crèsia e in su mese de làmpadas de su 2011 dd'ant zau su tìtulu de basilica minore.

Sas **ruinas de su Monasteru camaldolesu** oe abarrant arrimadas a sa crèsia de S.Maria.

Su **Santuàriu de N.S. de Bonacatu** si pesat a canta de sa Crèsia Manna de S.Maria e de sas ruinas de su Monasteru camaldolesu. Dd'aiant fabricau intra su VI e su VII sèculu, in su tempus de sos Bizantinos, a subra de unu zassu romanu tradu-

imperiale chi si pesaiat, custu puru, a subra de un'atru zassu nuràgicu chi teniat funtzione relizosa.

Cunforma a su chi narat su Condaghe, in su 1100 su Zùighe Costantinu I de Lacon Gunale aiat donau su Santuàriu a sos **paras camaldolesos** de Santu Zeno de Pisa.

Sos paras aiant fabricau innoghe etotu unu monasteru e una crèsia noa (Santa Maria) prus manna de su Santuàriu antigu. S'afachiada romànica est de su perìodu 1242/68 e a intru, in unu de sos bàtero bratzos, si podet biere su chi abarrat de unu banzu romanu antigu est a narrere una bratza e su pamentu a mosàicu. In s'altare s'agatat un'istàtua de Nostra Sennora cun su Bambinu de tzeràmica pintada de medas colores fata de unu mastro toscanu, fortzis de s'iscola de Donatellu.

Su fràigu de sa Cresia de **Santu Trebistianu** est istètiu pesau, aintru de biddu, in su 1700. A primu custa crèsia, fuit in podere de sos cunfrades de "Santa Rughe" e po custu fuit connota comente "Crèsia de santa Rughe". Acontzada pagu tempus a como, in su 1972, est partzia in duas navadas, una manna, chi finit cun un'abside fata in quadratura e una prus pitica a manu manca.

Sa cresiedda de **Santa Cristina**, s' agatat in territoriu de Bonàrcadu in unu logu chi si narat "Bena e Sinis".

Su fràigu, crèfiu de su priore Carmelu Nieddu, est pesau totu a perda, comintzau in su 1915, ma po crupa de sa ghera e ca non bastaiat prus su dinari, ant finiu sos tribàglios in su in su 1928.

Intra de sos **logos de interesse naturalisticu** mèritat de èssere bisitau s'Istrampu de **Sos Mulinos**, chi s'agatat andande a Santu Lussurzu, in ue ddue sunt unos cantu

istrampus partzios in chimbi coronzos chi in totu tirant unos 30 metros. Su logu a canta de s'istrampu est totu ammontau a matas de greco.

Festas e manifestatziones

- 7 de bennarzu: "**Cantande su naschimentu**"
- 20 de bennarzu: **Santu Trebistianu**
- 7 de friarzu: **Santu Arromau** (su patronu)
- Po Pasca Manna: ritos de sa **Chida Santa** cun sos coros chi cantant sos cantos de Chida Santa
- Primu domìniga de maju: **Santa Cristina**, in sa crèsia de Santa Cristina a foras de sa biddu
- 2 de làmpadas: **sagra de sa cariasa**
- 23 e 24 de lampadas: **Santu Janni**
- Metade de austu: **Sagra de su bovinu**
- 18 e 19 de Cabudanne: **Nostra Sennora de Bonacatu**